קרבן העדה

גוזרין מאי עבידתייהו. וה״פ לר״א כיון דאין הגוזרין חייבין באחריות שקלים אלו א״כ הקדשות נינהו ואין נשבעין על ההקדשות כאילו לכו״ע: **ומשני נשבעים לבני העיר.** ליטול שכרן במעמד הגוזרין מפני שההפסד על ההקדש: **אע״פ שקיבלו וכו׳.** אדר׳ יוחנן קאי דקאמר לשבועה זו תקנת חכמים היא שאין הקדש יוצא בלא שבועה הלכך אפילו קיבלו אנשי העיר עליהן ואמרו הואיל ואנו משלמין אין רצוננו שישבע השליח שהוא נאמן לנו אין שומעין להן שאין הקדש יוצא בלא שבועה: **חייב באחריותו.** אפילו לאחר שנתרמה התרומה עד שימסרנו לגזבר: **הקדש ברשות גבוה בכל מקום שהוא.** ואפילו קודם שנתרמה פטור: **ובני העיר שוקלין תחתיהן.** ואס״ד בי גזא דרחמנא הוא אף קודם שנתרמה יהיו בני העיר פטורין: **ומשני לא עוד היא משום שבועת התקנה.** אף זו מן התקנה שלא יזלזלו בהקדשות וישלחו אותן ע״י שליח אלא כל אחד יביא שקלו בעצמו לשם דמצוה בו יותר מבשלוחו: **תני הראשונים וכו׳.** אנמנאו או שהחזירום הגנבים קאי דהשתא שניהם לפנינו: **אלו ששילחו בני העיר תחלה.** הן הראשונים: **וחורנה אמר.** ואידך אמר:

הלכה ב מתני׳ על ידו. בשבילו והלך השליח ושקלו בשביל עצמו: **אם נתרמה התרומה.** קודם ששקל בשביל עצמו: **מעל.** דמיד שנתרמה התרומה על העתיד לגבות היה זה השקל שנתן לו חבירו לשקול עליו ברשות הקדש וכשנתנו בשביל עצמו נהנה מן ההקדש ובגמרא מפרש מה נהנה: **השוקל שקלו מן ההקדש.** שהיו בידו מעות שהוקדשו לבדק הבית וכסבור שהן של חולין ושקל מהן שקלו ונתרמה התרומה וקנה בהמה באותה התרומה והקריבוה אז נתחייב השוקל קרבן מעילה אבל לא קודם לפי שאין מעילה אלא במוציא מן ההקדש לחולין אבל המוציא מהקדש להקדש אע״פ שנהנה אינו מועל אלא אחר שעשה מעשה בהקדש השני: **יאכל כנגדן.** בגמרא מפרש לה: **גמ׳ אנן תנינן.** ברישא דמתניתין אם נתרמה התרומה ותנאי דבי רבי תנו אף ברישא וקרבה הבהמה ולא פליגי דתנא דידן סמיך אסיפא שמפרש בה מעילת שניהם (והרא״פ הגיה ללא צורך): **ה״ג א״ר א דלא כר״ש דר״ש אומר.** לקמן ספ״ד: **מיד היה מקבל מעותיו.** ר״ש פליג אהא דתנן התם המספק אינו מקבל את מעותיו עד שיהא המזבח מרצה ור״ש סובר דמיד היה מקבל את מעותיו ולא חיישינן שמא יארע בהן פסול ונמצא ההקדש נפסד מפני שהכהנים זריזין הן הרי שאפילו לא קרבה הבהמה אלא שקנו אותה כבר יצאו המעות לחולין ומעל: **וקשיא.** אמתניתין למה מעל אילו מי שגנב עולתו של חבירו ושחטה סתם ודאי לבעלים הראשוני׳ מכפרת א״כ ה״נ גבי שקלים כשניתנו ללשכה אינו ניכר השקל של מי הוא והוא נתרם סתם לשם מי שהוא וחוזר השקל לבעלים הראשונים ולמה יהא חייב קרבן מעילה: **במסויים.** שניכר וידוע שהוא של שני ואיירי שעשה כמו שעשו של בית רבן גמליאל כדתנן לקמן פ״ג שהיה מתכוין וזורקו לקופה: **ופריך וחש לומר וכו׳.** למה הוא מביא קרבן מעילה דלמא לא נקנה בהמה משקל זה אלא ניתותר בקופה הגדולה והן שירי הלשכה: **וכי יש מעילה בשיריים:** בתמיה: **אלא כר״מ וכו׳.** וכי נוקים סתמא דמתניתין כר״מ דסובר יש מעילה בשיריים ולית הלכתא כוותיה אלא כר״י דפליג עליה: **ומשני עוד היא במסויים וכו׳.** כלומר כבר אוקימנא לה במסויים וכבית ר״ג א״כ איכא למימר שידוע שמשקל זה קנו בהמה: **מה נהנה.** ולמה תנן שמביא קרבן מעילה למאי דנהנה דקעביד מצוה לאו הנאה היא דמצות לאו ליהנות ניתנו: **כמו שנהנה.** שהציל עצמו בממון ההקדש ונהנה בשקל הזה: **כל שהוא קדש אין קדושה אחרת חלה עליו.** הלכך שקל זה ששקל מעות מעשר שני אינו קדוש כלל לשם קרבנות: **כילד הוא עושה.** אם שקל שקלו ממעשר שני או משביעית: **והשאר.** מעות הראשונות שנתן לשם מחלית השקל נעשין שקלים שהרי כחולין הן עכשיו:

תלמוד

תחתיהן משום שבועת תקנה אלא לרבי לעזר נשבעים לבני העיר הדא היא דר׳ שמעון נשבעים לגזברים מאי עבידתייהו נשבעים לבני העיר במעמד גזברים כי היכי דלא לחשדינהו אי נמי דלא נשוו להו פושעים [א]אע״פ שקבלו בני העיר לשלם אין ההקדש יוצא בלא שבועה: הפריש שקלו ואבד ר׳ יוחנן[א] אמר חייב באחריותו [א] עד שימסרנו לגזבר רבי שמעון בן לקיש אומר הקדש ברשות הגבוה בכל מקום שהוא מתניתא פליגא על ר״ש בן לקיש [א]נשבעין לבני העיר ובני העיר שוקלין תחתיהם [ב]לא עוד היא משום שבועת תקנה: (א)תני[ב] [ב]הראשונים נופלים לתקלין חדתין והשניים נופלין לתקלין עתיקין. אלו הן הראשונים ואלו הן השניים רבי פנחס בי [ג]ר׳ חייא (חנינא) ור׳ אבא מרי חד אמר אלו ששלחו בני העיר תחלה וחרנה אמר אלו שהגיעו לידי גזברין תחלה:

הלכה ב מתני׳ [ג]הנותן שקלו לחבירו לשקול על ידו ושקלו על ידי עצמו

אם נתרמה התרומה מעל [ד]השוקל (ב)שקלו מן ההקדש ונתרמה התרומה וקרבה הבהמה מעל ממעשר שני ומדמי שביעית יאכל כנגדן:

גמ׳ השוקל כו׳ אנן [ד] תנינן אם קרבה הבהמה ותני דבי ר׳ אם נתרמה התרומה (נ״א אנן תנינן אם נתרמה התרומה ותני דבית רבי אם קרבה הבהמה אמר ר׳ לעזר מאן תנא אם קרבה הבהמה ר״ש דר״ש אומר מיד וכו׳) מאן תנא אם נתרמה התרומה רבי שמעון היא דאמר[ה] רבי שמעון [ג]מיד היה מקבל מעותיו והכהנים זריזים הן וקשיא אילו הגונב עולתו של חבירו ושחטו סתם סתמא לא לשם בעלים הראשונים מכפרת אמר ר׳ יודן תיפתר במסוים משל[ו] בית רבן גמליאל שהיה מתכוין [ד]ודוחפו לתוך הקופה [ב] וחש לומר שמא לשיריים הן נופלין וכי יש מעילה בשירים אלא כרבי מאיר דרבי מאיר אומר [ה]מועלין[ז] בשיריים [ה]עוד היא במסוים [ח]של בית רבן גמליאל [ו]שהיה מתכוין ותורמו לשמו: מה נהנה (ג)א״ר אבין בשם רבנן דתמן מכיון שב״ד ראוין למשכן ולא משכנו כמו שנהנה: ממעשר שני וכו׳ דכתיב [1]אך בכור אשר יבכר לה׳ בבהמה (ד)לא יקדיש איש אתו כל[ט] שהוא קודש [י]אין קדושה חלה [עליו] כיצד הוא עושה מביא סלע של חולין ואומר מעות מעשר שני (ה)בכל מקום שהן יהו מחוללין על סלע זו ואותה סלע נתפס לשם מעשר שני [ז]והשאר נעשו שקלים:

מתני׳

ריבב״ן

שלא נתרמה התרומה וההפסד לבני העיר: **אלו ואלו שקלים.** ירושלמי תני הראשונים נופלין לתקלין חדתין והשניים נופלין לתקלין עתיקין אלו הן ראשונים אלו הן שניים ר׳ פינחס ור׳ אבא ח״א אלו ששלחו בני העיר תחלה וחרנה אמר אלו שהגיע ליד הגזבר תחלה: **ואין עולה להן לשנה הבאה.** מפרש ביומא בפר׳ שני שעירי טעם לפי שאין חובות שנה זו קרבין לשנה הבאה מתני׳ דלא כר׳ יהודה דאמר התם עולין לשנה הבאה: **משנה ב הנותן שקלו לחבירו לשקול על ידו ושקלו ע״י עצמו מעל.** דנהנה מן ההקדש הואיל שכבר נתרמה התרומה וכל היכא דאיתינהו בי גזא דרחמנא איתינהו וזה נתכוין לשקול לצאת חובתו כסבור שלא נתנה לו חבירו מעל חייב קרבן מעילות כדין הנהנה מן ההקדש שוגג: **מן ההקדש.** היו מעות הקדש בידו [וקסבור] חולין הן ונתנן לשקלו וקרבה בהמה מעל סתמא דלא כר׳ שמעון דתניא בתוספתא פ״א השוקל שקלי זוזיו מן ההקדש כיון שלקחו בהמה [מעל] ד״ר שמעון וחכ״א לא מעל עד שיזרקו הדמים: **ממעשר שני יאכל כנגדו.** אם נתן השקל ממעות מעשר שני יחללנו על מעות שבידו ויאכלם בירושלים וכן דמי שביעית יחללם במעות אחרים וינהוג בהן קדושת שביעית:

תקלין חדתין

אה״נ דפטורים אלא תקנתא דרבנן היא: **אלא לר״א.** דמוקי ליה כר״ש דוקא ע״כ דס״ל דשבועה זו דאורייתא הא ניחא בשבועה שנשבעין לבני העיר שפיר מוקמת לה כר״ש דכיון שחייב באחריותן נכסים דידהו נינהו ולא של הקדש אבל נשבעין לגזברין דרישא אפי׳ אי מוקמת לה כר״ש נמי תקשה לך דכיון שברשות הגזברים הם דהקדש נינהו ושבועה זו למה הא אין נשבעין על ההקדש ונשאר בקושיא ומה שכתוב בספרים ישנים נשבעין לבני העיר במעמד גזברין ל״ג הכא ובש״ם דבבלי ב״מ נ״ח גרסי׳ לה אליבא דשמואל דמתרץ לרומיא דמתני׳ דהכא ודהתם דמיירי בש״ש ונשבעין ליטול שכרן וקשיא לן התם א״ה נשבעין לבני העיר מיבעי ליה ואהא משני התם רבה נשבעין לבני העיר במעמד גזברין ולהך תירוצא לא ניחא לן לאוקמא מתני׳ כר״ש אלא דאתיא ככ״ע ומאן דמוקי לה התם כר״ש לתרוצי רומיא דמתני׳ מוקי מתני׳ בשומר חנם ולא ס״ל דמיירי בש״ש ומאי נשבעין לגזברין במעמד גזברין ולכך כי פריך התם אהך תירוצא דמוקי לה כר״ש מהא דנשבעין לגזברין נשאר בקושיא ולא מתרץ לה כדמתרץ רבה אליבא דשמואל משום דהך תירוצא אינו אלא למאן דמוקי מתני׳ בש״ש ומאן דמתרץ לה כר״ש ע״כ לית ליה דמתני׳ איירי בש״ש דאל״כ אמאי דוחקיה למוקמי מתני׳ כיחידאה דאי בש״ש איירי מתני׳ אתיא ככ״ע אע״כ ליתא להך תירוצא הכא: **ואבד.** קודם שנתרמה התרומה וי״מ אפי׳ לאחר שנתרמה התרומה: **כ״מ שהוא.** ואפי׳ נאבדה קודם שנתרמה התרומה:

פני משה

עוד היא משום תקנה. כלומר כמו למעלה דשבועות השליח משום תקנה ה״נ תשלומין דבני העיר נמי משום תקנה כדי שיהא הבעלים נזהרים בשמירתן. ומ״מ כשנתרמה התרומה כיון דקאי לגמרי ברשות הגזבר לא עבדו רבנן תקנתא ונ״מ לענין שבועה דאפילו קודם שנתרמה אין לו להשליח לישבע אלא שבועה דרבנן ועוד נ״מ דאין משלמין כפל על המעות הללו לאחר שהופרשו לשקלו אף שעדיין ביד בעלים: **הראשונים כו׳.** אנמצאו או שהחזירום הגנבים קאי דהשתא שניהם לפנינו: **ששלחו בני העיר תחלה.** הן הראשונים: **מתני׳ אם נתרמה התרומה.** קודם ששקל בשביל עצמו כיון דהתרומה היה גם על העתיד לגבות נמצא היה השקל זה שנתן לו לשקול עליו ברשות ההקדש וכששקלו בשביל עצמו הרי נהנה מן ההקדש לפיכך מעל ובגמרא מפרש מה נהנה: **מן ההקדש.** שהיה בידו מעות שהקדיש לבדק הבית וכסבור שהם של חולין ושקל מהן שקלו ונתרמה התרומה וקנה בהמה באותו תרומה והקריבוה אז נתחייב השוקל קרבן מעילה אבל קודם לכן לא מעל לפי שאין מעילה אלא במוציא מן ההקדש לחולין אבל המוציא מן ההקדש להקדש אע״פ שנהנה אינו מועל אלא אחר שעשה מעשה בהקדש השני והא דלא תני לה ברישא נמי קרבה הבהמה משום דברישא המעילה בדבר שאין בו פגם דמתחלה נמי כשנתן זה לשקול על ידו להוליכה לגזבר נתן והרי נתן לגזבר לכך מעל מיד אבל הכא דהמעילה בדבר שיש בו פגם דמתחלה הוקדש המעות לבדה״ב וזה נתן לשקל להקרבה אינו מעל עד שיפגום כדתנן לה במס׳ מעילה (י״ח) כל דבר שיש בו פגם לא מעל עד שיפגום שאין בהם פגם כיון שנהנה מעל כן הוא לשון הגאון החסיד כ״ע: **יאכל כנגדן.** בגמרא מפרש לה: **אנן תנן.** ברישא נתרמה תרומה דמשמע דמעל תיכף אף שלא קרבה ותני דרבי בברייתא גם ברישא וקרבה: **מאן תנא נתרמה.** דמעל מיד אף בשלא קרבה עדיין: **ר״ש.** בספ״ד מיד היה מקבל מעותיו. המספק קרבנות היה מקבל המעות מיד נמצא תיכף כשנתרמה נעשה קדשי מזבח זה השקל שנתן לו לשקול ע״י ולפיכך מעל מיד דאילו לתנא דמתני׳ דס״ל המספק אינו מקבל מעותיו עד שיהא המזבח מרצה אע״פ שנתרמה הרי היא כאילו לא נתרמה עדיין דמה לי כשהן בלשכה או ביד הגזבר כיון שאינו נותנה עדיין לצורך הקרבנות ולא מעל עד שקרבה: ה״ג **דר״ש אומר מיד היה מקבל מעותיו.** ותו לא דכאן אין אחריות מזבח עליו רק שיגיע שקלו להקדש וכיון שנתרמה על חבירו הוי להקדש [illegible] הכהנים זריזים הם: **לשם בעלים הראשונים מכפרת.** אמתני׳ פריך אמאי מעל בשקל ע״י עצמו הלא [illegible] חבירו: **במסוים.** שנתן השקל מסוים ונתכוין לתרום לשמים: **ופריך וחש כו׳.** שמא לשיריים נפלו ולא [illegible]

משנת אליהו

באחריותו מ״מ לאו כנכסיו דמי. ואי קשיא למה נשבעים כיון דהוי כהקדש. על זה אמר משום תקנה ופריך ע״ד דר״י ניחא נשבעין לגזברין וא״ל לבה״ע משום תקנה. דס״ל דלא כר״ש ולאו [illegible]

מסורת הש״ס

א) עי׳ חולין קלט א, ב) תוספתא פרק א, ג) חגיגה, ד) עי׳ תוספתא מעילה פ״א, ה) לקמן פ״ד הל״ה, ו) לקמן פ״ג הל״ג, ז) לקמן פ״ד הל״ב ובבלי קדושין נד א, ח) מש״ל, ט) עי׳ ערכין כט א,

עין משפט נר מצוה

ט א מיי׳ פ״ג משקלי׳ הלכה ח:
י ב מיי׳ שם הלט״ו ובהשגות:
יא ג מיי׳ שם הל״י ופרק ו ממעילה הל״ג:
יב ד מיי׳ שם הל״א:
יג ה מיי׳ שם פ״ב הל״ו ובכ״מ:
יד ו מיי׳ פרק ו מערכין הל״ח:

נוסחת הבבלי

(א) תני רבי אומר הראשונים היו נופלין כו׳: (ב) שקלו ממעות הקדש כו׳ מעל מדמי מעשר שני כו׳: (ג) א״ר אבין כיון שנתנו ב״ד עיניהם למשכן כו׳: (ד) לא יקדיש אותו: (ה)) בכ״מ שהן מחוללין כו׳ ואותן נתפסין כו׳:

הגהות הגר״א

[א] ה״ג דתני נשבעין לבני העיר וכו׳: [ב] נ״ל עוד היא משום תקנה. וה״פ כי היכי לעיל דשבועת השליח משום תקנה ה״נ תשלומין דבני העיר נמי משום תקנה כדי שיהיו הבעלים נזהרים בשמירתן: [ג] ה״ג דר״ש מיד היה מקבל מעותיו ותו לא. ומלות והכהני׳ זריזין הן נמחק דהא כאן אין אחריו׳ מזבח עליו רק שיגיע שקלו להקדש וכיון שנתרמה על חבירו הוי להקדש משא״כ גבי המספק נ״ל דזריזין הן כדי שלא יבוא לידי פסול ולכן לקמן גרסינן לה דהכהנים זריזין הן: [ד] נ״ג ודוחפו לתוך הקופה. דא״כ לא הוי פריך וחש לומר וכו׳. ולקמן על קושיא דוחש לומר שמא לשיריים וכו׳. משני עוד היא תפתר וכו׳ דוחפו לקופה. והמפרשים נדחקו בזה מאוד. ועיין בק״ע: [ה] נ״ל עוד היא תפתר וכו׳: [ו] נ״ל שהיה מתכוין ודוחפו לקופה כדפרישית לעיל: [ז] נ״ל והראשונים נעשו שקלים דהיינו מה שנתן בראשונה לשקלו נעשה עכשיו שקלים כיון שכבר חללו ונעשו חולין:

ציון ירושלים

משום שבועת תקנה. עי׳ בבא מציעא נח וע׳ בש״ך חו״מ סי׳ סו ומרדכי ובחידושי מהר״ס שיף ואני בדרוש הראשון שם בשנת תרי״ז שדרשתי כשנתמניתי לרב דפה דרשתי בענין זה באורך:

גליון הש״ס

[א] משמע דאף לאחר שנתרמה חייב באחריות וכ״פ הק״ע אמנם קשה דא״כ מה קאמר מתניתא פליגא על רשב״ל הא אף לר״י קשה מאי נשבעין לגזברין הא בעלים משלמין. ואין לומר כיון דחזינן דאף שקבלו בני העיר לשלם אין הקדש יוצא בלא שבועה לר״י משום תקנה ומש״ה נשבעין דאף בלא נתרמה יפטרו לגזברין. ואפשר כיון דקי״ל דבלא נתרמה ושקל השליח לעצמו לא מעל וגם הגנב משלם כפל משא״כ בנתרמה התרומה דמעל וגם פטור מכפל כמבואר ברמב״ם הל״א וכ״מ דקודם שנתרמה כהדיוט הוא א״כ לכך נשבעין לבני העיר לבד משא״כ אם נתרמה דעיקרו הקדש [illegible]

[illegible]

תורה אור השלם

1. אַךְ בְּכוֹר אֲשֶׁר יְבֻכַּר לַיהוָה בִּבְהֵמָה לֹא יַקְדִּישׁ אִישׁ אֹתוֹ אִם שׁוֹר אִם שֶׂה לַיהוָה הוּא: ויקרא כז כו

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

הלכה ג מתני' המכנס מעות ואמר הרי אלו לשקלי בית שמאי אומרין מותרן נדבה [א]ובית הלל אומרים מותרן חולין שאביא מהן שקלי שוין שהמותר חולין אלו לחטאתי שוין שהמותר נדבה [ב]שאביא מהן חטאתי שוין שהמותר חולין אמר רבי שמעון מה בין שקלים לחטאת אלא של שקלים יש להן קצבה ולחטאת אין לה קצבה ר' יהודה אומר אף לשקלים אין להן קצבה [ג]שכשעלו ישראל מן הגולה היו שוקלין דרכונות חזרו לשקול סלעים חזרו לשקול טבעין בקשו לשקול (א)דינרין ולא קבלו מהן א"ר שמעון אע"פ כן יד כולן שוה אבל חטאת זה מביא בסלע וזה מביא בשתים וזה מביא בשלש: **גמ'** המכנס וכו' ר' יוסי בשם ר' לעזר מה פליגין במכנס פרוטרוט אבל באומר אלו לשקלי כל עמא מודיי שהמותרן נדבה רבי חייא (חזקיה) ור' ביבא בשם ר' לעזר מה פליגין במכנס פרוטרוט [ד]אבל באומר אלו לשקלי כ"ע מודיי שהמותרן חולין א"ר חייא (חזקיה) מתניתא מסייעא לר' ביבי דתנן אמר ר"ש מה בין שקלים לחטאת אלא שהשקלים יש להן קצבה ולחטאת אין לה קצבה [א]מה אנן קיימין אם באומר שאביא מהן שקלי כל עמא מודיי שהמותרן חולין אם באומר שאביא מהן חטאתי כל עמא מודיי שהמותר [ה]חולין אלא כן אנן קיימין באומר אלו לשקלי שקלים על ידי שקצבתן מן התורה מותרן חולין חטאת ע"י שאין קצבתן מן התורה מותרן נדבה מה עבד לה [ו]רבי יוסי בשם רבי אליעזר פתר לה במכנס פרוטרוט וכבית הלל והא תנינן [ח]מותר שקלים חולין (ב)פתר לה במכנס פרוטרוט וכבית הלל [ט](והא תנינן מותר עשירית האיפה חולין עוד הוא פתר לה במכנס פרוטרוט וכב"ה) המפריש שקלו וסבר שהוא חייב ונמצא שאינו חייב [י]לא קדש [ז]המפריש שנים וסבר שהוא חייב שנים ונמצא (ג)שאינו חייב אלא אחד אותו השני מה [י]עביד ליה נשמענה מן הדא [ח]הפריש חטאתו וסבר שהוא חייב ונמצא שאינו חייב לא קדשה הפריש שתים וסבר שהוא חייב שתים ונמצא שאינו חייב אלא אחת [ב]אותה שניה מה את עבד לה אלא רועה הכי נמי אלו (ד)לנדבה וכא היאך אומר אתה אלו: רבי יודא אומר כו': [א] דרכונות דינרין חזרו לשקול סלעין כשמועון חזרו לשקול טבעין פלגי סלעין בקשו לשקול דינרין קרטין ולא קבלו עליהן מן הדא [1]והעמדנו עלינו (ה)מצות לתת שלישית השקל בשנה לעבודת בית אלהינו ר' חלקיה בשם ר' אחא (ו)מכאן שצריך אדם לשלש שקלו ג' פעמים בשנה מכאן שאין מטריחין על הציבור יותר (ז)מג"פ בשנה אמר ר' אבין מכאן לג' סאין מכאן לשלש קופות מכאן לג' הפרשות כתיב [2]זה יתנו כל העובר על הפקודים (ח)ר' יהודה ור' נחמיה חד אמר לפי שחטאו במחצית היום יתנו מחצית השקל וחד אמר לפי (ט)שחטאו בשש שעות ביום יתנו מחצית השקל דעבד שיתא גרמסין ר' יהושע בי ר' נחמיה בשם ריב"ז לפי שעברו על עשרת הדברות יהיה נותן כל אחד ואחד עשרה גרה (י)ר' ברכיה ר' לוי בשם ר"ש בן לקיש לפי שמכרו בכורה של רחל בעשרים כסף יהיה כאו"א פודה את בנו בכורו בעשרים כסף (כ)ר' פנחס בשם ר' לוי לפי שמכרו בכורה של רחל בעשרים כסף ונפל לכל אחד ואחד מהם טבעה לפיכך יהיה כאו"א נותן שקלו טבעה:

מתני'

קרבן העדה

הלכה ג מתני' **המכנס מעות.** כונס מעט מעט פרוטה אחר פרוטה לשקלו ואמר כשהתחיל לכנס הרי אלו לשקלי וכשבא לחשוב מה שכנס מצא שהותירו על שקלו: **מותרן נדבה.** יפלו לשופרות שבמקדש שעומדין להקריב בדמיהן עולת קיץ למזבח וב"ש לטעמייהו דספרי הקדש בטעות שמיה הקדש: **מותרן חולין.** שלא נתכוין זה אלא עד כדי שקלו: **שוין שהמותר חולין.** דהוי כאומר בפירוש אם אכנים יותר משקל אביא מהן שקל והמותר יהיה חולין: **אלו לחטאתי.** אם כנס מעות ואמר הרי אלו לחטאתי מודו ב"ה שהמותר נדבה: **מה בין שקלים לחטאת.** מ"ש שקלים אם אמר על ידו מליאה מעות הרי אלו לשקלי שמותרן חולין ומ"ש חטאת דמותרן נדבה: **שקלים יש להן קצבה.** דכתיב העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ובודאי לא היתה כוונתו אלא לשקל אבל חטאת אין קצבה אם ירצה יביא בדמים מרובים ונתפסו הדמים אפילו הן מרובין ומותרן נדבה: **דרכונות.** מטבע של זהב ממדי ושויה סלע ומתחלה שאז היו צריכין הרבה לעבודת הבית ושקלו הרבה: **חזרו לשקול סלעים.** כמשמעו סלע שלם: **טבעין.** חצי סלע: **דינרין.** רביעית סלע: **ולא קבלו מהן.** דרשאין להוסיף על שקל דאורייתא כפי הצורך ולא לפחות ממנו: **אעפ"כ יד כולם שוה.** עני ועשיר שוקלין בשוה כפי אשר קבלו עליהן לשקול אבל חטאת לעולם אינו שוה שזה מביא בסלע וזה בשתים וזה בשלש: **גמ' מה פליגין.** כי פליגי: **במכנס פרוטרוט.** פרוטה פרוטה וכדפרישית במתני': **אבל.** אם נטל ידו מליאה מעות ואמר אלו לשקלי ויש בו מותר ד"ה מודים שהמותר נדבה: **מה בין וכו'.** וקס"ד דר"ש לכ"ע קאמר למלתיה: **מה אנן קיימין.** רבי שמעון אהי קאי דקאמר מה בין וכו': **מה עביד וכו'.** כלומר ור"י במאי מוקים מתניתין: **פתר לה.** למתני' דר"ש אמכנס פרוטרוט אליבא דב"ה קאי מ"ט קאמר מותרן חולין: **ופריך והא תנינן בסוף פרקין מותר שקלים חולין.** וקס"ד דמתניתין אתיא ככ"ע: **נשמעינה מן הדא.** כמו תא שמע: **ה"ג אותה השניה רועה.** עד שיסתאב ויפלו דמיה לנדבה: **ה"נ אלו לנדבה.** יפלו המותר מהן: **היאך אתה אומר אלו.** סתמא דש"ס פריך איך קאמרת דהשני לנדבה לא יהא אלא כנוטל הרבה מעות ואמר הרי אלו לשקלי דתנן לב"ה מותרן חולין ולר' ביבי אפילו לב"ש מותרן חולין כ"ש הכא שאמר בטעות הרי אלו לשקלי שמותרן חולין: **כשמועון.** כמשמען סלעים: **קרטין.** רביעית סלע: **מן הדא.** הא דאמרינן שבימי עזרא שקלו דרכון שלם שמעינן מהך קרא: **ג' פעמים בשנה.** ודרכון הוא סלע וחצי שהן שלשה שקלים: **מכאן שאין מטריחין.** נדבות על הצבור יותר מג' פעמים בשנה: **מכאן לג' סאין וכו'.** דתנן בפרק ג' בג' קופות של ג' סאין היו תורמין את הלשכה ג' פעמים בשנה ילפינן מדאמר עזרא לשלש השקל ג"פ בשנה: **לפי שחטאו.** בעגל במחצית היום: **וחרנה אמר.** ואידך אמר: **גרמסין.** שם מטבע שהיתה בימי משה: **שעברו על י' הדברות.** כשחטאו בעגל: **בעשרים כסף.** היינו דינרין דסלע ד' דינרין ופדיון בכור חמש סלעים: טבע הן שני דינרין חצי הסלע דבנימין לא היה עמהן:

משנת אליהו

במתני' ולהכי מוקי כר"ש דכנכסיו דמי ושייכא שבועה דנאנסו בכדי שיפטרו לשלם בגניבה ואבידה בדינא דש"ס ופריך התינח כו' אבל נתרמה כו' ולא שייכא השבועה בכה"ג דנתרמה וע"ז משני במסקנא אלא אר"א כו' ר"ל דבש"ס עסקינן ולא במעמד גזברין וליטול שכרן ולא כר"י דר"ש הוא אלא שבועה זו תקנת חכמים ולא כרש"י שמפרש בדר"א דאיירי בש"ח שלא הוזכר כלל בסוגיא וזה שהזכיר הרמב"ם בהלכה ט' שלחו שקליהם ביד ש"ש כו' ובה"ע מה היה להם לעשות שהרי מסרו לש"ש כו' נרמוז הסברא דהלכה ח' וגם דבבלי אינו חולק עם הירושלמי דמדוקי' בש"ש מוכח הא בש"ח פשעו בה"ע ובהלכה ט' לא נזכר הא דאם רצו בה"ע למחול השבועה כו' משום דבאמת בכה"ג דלא תרמה דמשלמין מדינא והשבועה לבה"ע אם אומרין נשלם ולא ישבעו שומעין להם ולכן לא הוזכר זה בבבלי דכל עיקר הקושיא הי' על נתרמה דנשבעין להקדש היכא מיתוק' וקאמר ע"ז שבועת תקנה משא"כ בסיפא. ונתתי פנים בזה לגי' הספרים לשיטת הרמב"ם: **ה"ג במסויים להדה של בית ר"ג שהי' מתכוין ותורמין לשמי'.** פי' כמו בבית ר"ג שהי' שוקלו בין אלצעותיו וכו' ה"נ מיירי במסויים ונתכוין לתרום לשמי' ול"ג דוחפן לקופה דא"כ לא הוי פריך וחש לומר כו' ולקמן על קושיא דוחש לומר שמא לשיריים כו' משני עוד היא תפתר כו' דוחפן לקופה. והמפרשים נדחקו בזה מאד. ועי' בק"ע ועי' ברמב"ם בפירושו שפי' דהאי וקרבה הבהמה לא קאי רק אהקדש וכדפרישית ולא כהרע"ב ובק"ע נדחק בגי' הישנה: **בקשו לשקול דינרים.** מכוון לשון מתניתין בקשו לשיטת הרמב"ם שפירשתי במתני' שבכל זמן נתנו חצי המטבע שהי' בזמנה וז"ש חזרו כו' וטבעיה הוא פלגי סלע ומאז לא נשתנה המטבע אלא שרצו להקל לעצמם וליתן חצי המטבע דטבעין כמו שנתנו בכל פעם שנשתנה המטבע חצי' גם שהי' יותר ממחצית השקל כן יתנו ג"כ עכשיו חצי טבעה ולא קבלו ממ"ש והעמדנו וגו' שהיה הולך ונפחת והעמידו על עמדו שלא יתנו פחות מטבעה ומדוקדק לשיטת הרמב"ן שהוא עשר גרה והוא כמחצית השקל דקרא. ולהרמב"ם שליש דרכון יותר ממחצית השקל דקרא כ' שלישי דינר שכ' ברפ"ב דרכון הוא ח' דינרין. ולדידיה ג"כ ניחא דהעמידו על שלישית השקל שהי' בימיהם דהיינו הדרכון דהוא קצת יותר ממחצית ושלא יופחת גדרו שיהיה קצת יותר: **לפי שחטאו כו'.** נראה דהני ג' טעמים קאי על ג' זמנים שנשתנו המטבעות ומאז כוונה לכל הני. טעם הראשון רק מחצית נגד מחצית היום. והיא למה ששקלו בתחילה חצי דרכון גם שהדרכון היה גדול רק שקיימו מחצית השקל דזמנם. וטעם השני קאי על מ"ש חזרו לשקול סלעים דהיינו חצי סלע שהוא מחצית השקל דקרא דעביד ו' גרמוסין וז"ש לפי שחטאו בשש כו' ואשה

ריבב"ן

מתני' המכנס מעות. בפרוטרוט מותרן נדבה לקיץ המזבח. אם אמר שאביא מהן שקלי לא הקדיש אלא מה שצריך לשקלו. ירושל' לטעם דב"ה המפריש שקלו סבור שהוא חייב ונמצא שאינו חייב לא קידש המפריש שנים סבור שהוא חייב שנים ונמצא שאינו חייב אלא אחד אותו השני מה את עבד ליה נישמעיניה מן הדא המפריש חטאתו כסבור שהוא חייב ונמצא שאינו חייב[ל] [מ]מיכן מוכיח שאם פסק ליתן לדקה כסבור שלא נתן ונמצא שנתן אפי' אם נתנן ליד הגבאי יכול ליקחם וה"ה אם סבור שנדר ב' זוזין והפרישן ואמרו לו שלא נדר אלא אחד יכול ליקחם מיד הגבאי: **מה בין שקלים לחטאת.** דבשקלים אמרו בית הלל מותרן חולין ובחטאת מודו דמותרן נדבה שקלים שלהם קצבה ולא הקדיש אלא מה שצריך לשקלו אבל חטאת אין לה קצבה בדמיה ודעתו היה בבהמה שמינה אפי' אם היו לו ה' בהמות הכל הקדיש: **אף לשקלים אין להם קצבה.** כדמפרש: **משעלו בני ישראל מן הגולה.** מהדר לפרש שהשקלים אין להם קצבה שכשעלו שקלו דרכונות לפי שהעם מועט לא היה די חצי שקל ליקח מהן תמידין וכל דברים הבאים מתרומת הלשכה על כן שקלו דרכונות חזרו לאחר שנתרבה העם ושקלו סלע ועוד חזרו אחר שהעם רב יותר שקלו טבעים ומפרש בירושלמי פלגי סלעא בקשו לשקול דינרין לאחר שהעם רב מאד ולא קבלו מהן משום דכתיב והעמדנו עלינו מצוה לתת שלישית השקל ר' חלקיה בשם ר' אחא מכאן שאדם צריך לשלש שקלו ג' פעמים בשנה שאין מטריחין על הצבור יותר משלש פעמים בשנה מדהביאו תחלה דרכונות[י] יכול להקדיש כבתחלה ונמצא שהכל הקדיש אעפ"כ יד כולן שוה ולא הקדיש יותר משאר העם:

תקלין חדתין

מתני' המכנס. כונס מעט מעט מעות ובשעה שהתחיל לכנס אמר הרי אלו לשקלי וכשבא לחשוב מה שכנס מצא שהותירו על שקלו: **מותרן נדבה.** יפלו לשופרות שבמקדש שעומדין להקריב בדמיהן עולת קיץ למזבח דספרי הקדש בטעות שמיה הקדש: **מותרן חולין.** שלא נתכוין זה אלא כדי שקלו: **שוין שמותר חולין.** דהוה כאילו אמר בפירוש אם אכנים יותר משקל שיקח מהן לשקלו והמותר יהא חולין: **גמ' מה פליגין.** כי פליגי: **במכנס פרוטרוט.** כדפרישית במתני' הוא דס"ל לב"ה דמותרן חולין דהוה בטעות: **אבל באומר אלו לשקלי.** אם נטל ידו מלאה מעות ואמר אלו לשקלי ויש בו מותר מודה ב"ה דמותר נדבה שאין כאן טעות דהא ידע כמה הן א"כ נתכוין לכולן שיהו לשקלים אלא שאין רשאי להרבות למחצית השקל לכך המותר נדבה: **דמותרן חולין.** הואיל ואין כאן טעות שיוכל לומר בהו שהקדש בטעות הן וכיון דאין בידו להרבות בשקלים המותר חולין: **אר"ש מה בין כו'.** וקס"ד דר"ש אליבא דכ"ע קאמר לה: **במה אנן קיימין.** ר"ש דקאמר מה בין אהיי קאי: **בכולן מותרן חולין.** בין בשקלים ובין בחטאת כדקתני מתני' ומה בין דקאמר: **באומר אלו.** והאי קאמר ר"ש מה בין שקלים דמותרן חולין אליבא דכ"ע ומה בין חטאת דמותרן נדבה אליבא דכ"ע ואא"ב אליבא דר' ביבא דקאמר באומר אלו כ"ע מודים דמותרן חולין שפיר קאמר ר"ש מה בין אלא לר"י מה בין דקאמר ר"ש הא בשקלים נמי מותרן נדבה: **כב"ה.** וטעמא דב"ה מפרש ר"ש: **מותרן חולין.** וקס"ד דמתני' אתיא ככ"ע ובאומר אלו: **נמצא שאינו חייב לא קדיש.** כיון דשם שקל אינו חלה כלל פשיטא לן דלא קדשי כי קמבעיא לן היכא דהפריש שנים ונמצא שאינו חייב אלא א' כיון דע"כ שם שקל חלה על אחת מהן: **מתני' שקלים יש להם קצבה.** דכתיב העשיר לא ירבה וגו' אמרי' דודאי לא היתה כוונתו אלא עד כדי שקלו אבל חטאת אין קצבה אם רצה יביא בדמים מרובים ונתפסו הדמים אפי' הן מרובין ומותרן נדבה: **דרכונות.** בימי מלכות מדי היה להם מטבע זה והוא של זהב ולפי שאז היו צריכים הרבה לעבודת הבית ולפיכך שקלו מטבעות גדולות: **חזרו לשקול סלעים.** שנתבטלה המטבע של דרכון והיה המטבע היוצא בהוצאה סלעים ושקלו למחצית השקל חצי סלע: **לשקול טבעין.** מפרש בגמרא שהוא חצי סלע שגם הסלע נתבטל והיה יוצאה בהוצאה חצי סלע שלם והביאו לשקליהן אותו החצי סלע שהוא מחצית השקל דאורייתא שהשקל שלם דאורייתא הוא סלע דמשנה: **ובקשו לשקול דינרין.** כלומר שלא נתבטלה המטבע אלא שהיו מבקשים להקל ולהביא לשקליהן מחצית מטבע היוצאה שהוא דינר שהיו סבורין כמו בשעה שהיה המטבע היוצאה מטבע גדולה כמו דרכון היו מביאין לשקליהן חצי ממנו לפי שהוא חצי מטבע היוצאה אף שהוא יותר ממחצית השקל האמור בתורה ה"ה נמי כשהמטבע היוצאה היא מטבע קטנה אם נתן ממנה חצי לשקלו יוצא למחצית השקל דאורייתא אף ממנה: **יד כלן שוה.** איזה מטבע שקבלו עליהם לשקול גדולה או קטנה היו כלם שוקלים בשוה בין עשיר בין דל כדכתיב: **גמ' כמשמען.** משמען סלעים: **קרטין.** בל"א קווארטין והוא רביעית סלע שהוא דינר: **ולא קבלו עליהן מן הדא.** מן המקרא הזה סמכו שלא לקבל מהן בפחות ממחצית השקל האמור בתורה: **והעמדנו עלינו מצות.** מדקאמר והעמדנו דמשמע שנחמיה וב"ד היו צריכים להעמיד הדבר וליכא למימר שהיו נמנעים לגמרי ממה שכתוב בתורה אע"כ שהיו רוצים להביא מחצית המטבע היוצאה אף שהיא פחותה ממחצית השקל דאורייתא והעמידום לתת שלישית השקל שהוא יו"ד גרה דהיינו מחצית השקל האמור בתורה: **לשלש שקלו ג"פ בשנה.** מדלא כתיב שליש שקל בשנה לכך דריש לה שיהא השקל משלש בשנה ולאו לתרומת שקלים מיירי אלא בענין לדקה ולא כר' אסי דאמר בפ"ק דב"ב ט' לעולם אל ימנע עצמו משלישית השקל בשנה דהיינו שליש אחד משקל לכל השנה: **שאין מטריחין.** נדבות על הצבור יותר מג"פ בשנה: **מכאן לג' סאין לג' קופות וכו'.** דתנן לקמן בג' פרקים בשנה היו תורמין את הלשכה בג' קופות של ג' סאין: **לפי שחטאו בחצי היום.** דכתיב כי בושש משה ודרשי' בפ"ק דשבת בא שש: **יתנו מחצית השקל.** דש"ל למחצית ... לכפר על מה שעבדו בשש: **כב' כסף.** דינרין דהיינו ה' סלעים סלע ד' דינרין ונפל לכל או"א מן האחים שהיו עשרה שראובן ובנימין לא היו במכירה ויוסף ג"כ הי' הגורם ע"י הקנאה שבתחילה: **טבעה.**

מסורת הש"ס

א) ירושלמי נזיר פ"ה הל"א, ב) נדבה, ג) רשב"ל, ד) לקמן הל"ד, ה) נ"י, ו) אח, ז) עי' ב"ב ט א, ח) וגו', ט) תנחומא וילקוט פ' כי תשא, י) ותרגה, כ) עי' ב"ר פרשה פד ובמ"ר פרשה ד, ל) עי' כ"מ פ"ג משקלים, מ) חסר כאן וצ"ל שניה מה את עביד לה אלא רועה הכא מאי עביד לה וכו' כמ"ד לחולין ה"נ לחולין מכאן מוכיח וכו', נ) אינו מובן ואולי דצ"ל יכול להקדיש יותר מחצי שקל ונמצא שהכל הקדיש דשאני התם דאעפ"כ יד כולן וכו',

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פרק ג משקלים הל"ג:
טז ב מיי' פרק ה מפסה"ק הל"ה:
יז ג מיי' פרק א משקלים הלכה ו ובהשגות:
יח ד מיי' שם פ"ג הלכה יג:
יט ה מיי' שם ופ"ה מפסה"ק הל"ח:
כ ו מיי' שקלים שם הל"ב:
כא ז מיי' שם ובהשגות וכ"מ:
כב ח מיי' פרק ה מפסה"ק הל"ו:

נוסחת הבבלי

(א) דינרין אר"ש כו': (ב) עוד הוא במכנס כו': (ג) שאינו חייב אלא אחת את השני כו': (ד) לנדבה היאך אתה אומר אלו כו': (ה) מצוה לתת עלינו שלישית וכו': (ו) מיכן שאדם חייב לשלש כו': (ז) ג"פ בשנה (מיכן שאדם צריך בשלישית שקלו ג"פ בשנה) מיכן שאין מטריחין כו': (ח) ר"י ורב נחמן כו': (ט) שחטאו בחצי היום כו': (י) ר"ב בשם רשב"ל כו': (כ) ר"פ בן לוי כו':

הגהות הגר"א

[א] ה"ג מה אנן קיימין אם באומר שאביא מהן בכולן מותרן חולין אלא כי אנן קיימין באומר אלו שקלים וכו' והשאר שבינתים נמחק. וה"פ אם אומר שאביא מהן בכולן מותרן חולין בין בשקלים ובין בחטאת כדקתני מתני' ומה בין דקאמר ר' שמעון באומר אלו והאי קאר"ש מה בין שקלים דמותרן חולין אליבא דכ"ע ומה בין חטאת דמותרן נדבה אליבא דכ"ע ואא"ב אליבא דרב ביבא דקאמר באומר אלו כ"ע מודים דמותרן חולין שפיר קאמר ר"ש מה בין אלא לר"י מה בין דקאמר ר"ש הא בשקלים נמי מותרן נדבה: [ב] ה"ג אותה שניה רועה הכא מאי את עביד ליה כמ"ד אלו לנדבה ה"נ לנדבה כמ"ד לחולין ה"נ לחולין. והשאר שבינתים נמחק:

גליון הש"ס

[א] עי' בערוך ערך טבע וערך דנר. ועי' ברמב"ן פ' כי תשא:

תורה אור השלם

1 וְהֶעֱמַדְנוּ עָלֵינוּ מִצְוֹת לָתֵת עָלֵינוּ שְׁלִשִׁית הַשֶּׁקֶל בַּשָּׁנָה לַעֲבֹדַת בֵּית אֱלֹהֵינוּ:
נחמיה י לג

2. זֶה יִתְּנוּ כָּל הָעֹבֵר עַל הַפְּקֻדִים מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשָּׁקֶל מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל תְּרוּמָה לַה':
שמות ל יג

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

הלכה ד מתני' [א]מותר[א] שקלים חולין [ב]מותר עשירית האיפה[ב] [ג]מותר קני זבין קני זבות וקני יולדות חטאות ואשמות מותרן נדבה זה הכלל כל שהוא בא (א)לשם חטאת ומשום אשמה מותרן נדבה מותר עולה לעולה מותר מנחה למנחה מותר שלמים לשלמים מותר הפסח לשלמים מותר נזירים לנזירים מותר נזיר לנדבה:

גמ' א"ר[ג] יוסי עד דאנא תמן שמעית קל רב יהודה שאל לשמואל [ד]הפריש שקלו ומת א"ל יפלו לנדבה מותר[ד] [ה]עשירית האיפה שלו רבי יוחנן אמר יוליכם לים המלח רבי לעזר אמר יפלו לנדבה מתניתא פליגא על רבי יוחנן מותר שקלים חולין מותר עשירית האיפה מותר קני זבים וקני זבות מותר קני יולדות חטאות ואשמות מותרן נדבה [א]מה עבד לה רבי יוחנן פתר לה מותר עשירית האיפה של מנחת חוטא [ב]של כל ישראל רבי[ה] יוסי (יוחנן) אמר על דא עליל אבא בר בא [ג]דאינון אמרין מנין [ו]שהפסח משתנה לשם שלמים תלמוד לומר [1]ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים כל שהוא מן הצאן בא שלמים היתיבון הרי עולה מן הצאן דבר שאינו בא אלא מן הצאן יצאת עולה שהיא באה אפי' מן הבקר היתיבון הרי אשם א"ר (ביבא) בון בר כהנא מן הצאן דבר שהוא בא מכל הצאן יצא אשם שאינו בא אלא מן [ד] האילים בלבד (התיב ר' בון) בכל אתר את אמר מן למעט וכאן את מר מן לרבות א"ר מנא (אבין) הכי נמי מן למעט מיעוט שאינו בא בן שתי שנים מיעוט שאינו בא נקיבה [ה]וגבי אשם נמי מן למעט הוא שאינו בא אלא מן האילים בלבד היתיבון והכתיב [2]ואם מן הצאן קרבנו (ב)מן הכבשים או מן העזים לעולה מעתה מותר הפסח בא עולה אמר רבי אבון משנין דבר שהוא לאכילה לדבר שהוא לאכילה ואין משנין דבר שהוא לאכילה לדבר שאינו לאכילה א"ר יוסי בר רבי בון משנין קדשים קלים לשם קדשים קלים ואין משנין קדשים קלים לשם קדשי קדשי' רבי יוחנן אמר (ג)על דא עליל רבי חנינא דאינון אמרין אין הפסח משתנה לשם שלמים אא"כ שחטו לשם שלמים ואני אומר אפילו שחטו לשם עולה א"ר[ו] אילא טעמא דרבי יוחנן אם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים כל שהוא זבח בא שלמים ומשתנה למחשבת פסול היך עבידא שחטה לשם עולה על מנת לזרוק דמה למחר מכל מקום פסול הוא [א] אין תימר משתנה למחשבת פסול [ו]פיגול אין תימר אין משתנה למחשבת פסול פיגול (פסול): לשמו[ז] ושלא לשמו בשאר ימות השנה (ד)רבי בון בר (בשם) חייא בשם שמואל בר אבא [ז]מכיון שאין לו שם נעשו כשוחטו לשמו ושלא לשמו בשתיקה והוא (ה)כשר א"ל א"כ הוא אפילו שחטו לשמו ע"מ לזרוק דמו שלא לשמו יעשה משעה הראשונה כשוחטו לשמו [ח]ושלא לשמו בשתיקה ויהא כשר אמר רבי אבא מרי (אחוה דרבי יוסי) (מאן אמר) [ט]מה נאמר בשתיקה כשר או נאמר [ז] בשתיקה פסול: מותר נזיר לנדבה רב[ח] חסדא אמר

קרבן העדה

הלכה ד מתני' מותר שקלים חולין. אם היתה ידו מלאה מעות ואמר אלו לשקלי מותרן חולין: **עשירית האיפה.** מפרש בגמ': **מותר עולה עולה.** אם הפריש מעות לקנות עולה ונתותרו יביא באותן המעות עולה אחרת: **מותר פסח שלמים.** מפרש בגמרא: **מותר נזירים.** אם גבו מעות לקרבנות נזירים ונתותרו ישמרום עד שיקחו מהם קרבנות לנזירים אחרים ואם נזיר אחד הפריש מעות לקרבנותיו ונתותרו המותר לנדבה לקיץ המזבח: **גמ' עד דאנא תמן.** כשהייתי בבבל שמעתי ששאל ר"י לשמואל: **הפריש שקלו ומת.** מה יעשה בו: **מותר עשירית האיפה שלו.** של כהן גדול שניתותרו מה יעשה בו: **יוליכם לים המלח.** לא נהנין ולא מועלין בו: **מה עביד לה ר"י.** איך מתרץ למתניתין: **של מנחת חוטא.** שמקריב בדלי דלות מותרו לקיץ המזבח דבמקום חטאת הוא אבל עשירית האיפה של כהן גדול לא מיקרי חטאת לענין זה שיהא מותרו נדבה: **על דא עליל אבא בר אבא.** על הא דמייתי בסמוך הקשה לי אבוה דשמואל דאיהו אבא בר אבא: **דאינון אמרין.** שבני בבל אומרים: **ואם מן הצאן קרבנו וכו'.** לאו קרא יתירא קא דריש אלא משמעותא דקרא משמע ליה הכי ואם דבר הבא מן הצאן דהיינו פסח שאינו בא אלא מן הצאן היה קרבנו הרי הוא לזבח השלמי' ועל כרחך שלא בזמנו קאמר דאי בזמנו הא ילפינן לעיל דפסול א"נ מדכתב לעיל אם מן הבקר קרבנו מכלל דהכא בצאן איירי וא"כ מן הצאן מיותר לדרשא: **התיבון הרי עולה מן הצאן.** מנ"ל דקרב דוקא שלמים דלמא קריב נמי עולה א"נ דלמא האי לזבח שלמים למותר עולה דקרב שלמים קאתי וזה נראה יותר: **ומשני דבר שאינו בא אלא מן הצאן.** מן הצאן קדריש: **התיבון הרי אשם.** דלמא האי מן הצאן במותר אשם כתיב דאשם נמי איל תמים מן הצאן הוא ואינו בא מן הבקר: **דבר הבא מכל הצאן.** בכבשים ובעזים כגון פסח לאפוקי אשם דאינו בא מן העזים אלא מן האילים בלבד: **בכל אתר וכו'.** בכ"מ אתה אומר מן למעט כגון מן הבהמה להוציא את הרובע והנרבע מן הבקר להוציא את הנעבד והכא אתה אומר לרבות פסח שהוא דבר הבא מכל הצאן: **ה"ג.** כי מוקמינן ליה בפסח מן להוציא הוא דלא אתי בן שתי שנים ולא אתי נקבה ומיהו הצאן מכל מין צאן משמע בין כבשים בין עזים ומיעוטא דמן לנקבות אתא ואי לאו ה"א דהצאן הוה מוקמינן ליה לאשם והוה ממעטים ממן שאינו בא אלא מן האילים בלבד: **ואין משנין דבר שהוא לאכילה.** כגון פסח לדבר שאינו לאכילה כגון עולה שהיא כולה כליל: **ואין משנין קדשים קלים.** דהיינו פסח לעולה שהיא קדשי קדשים: **ה"ג אר"י על דא אמר רבי חנינא: אא"כ.** עקרו בשחיטה ששחטו לשם שלמים אבל אם שחטו לשם עולה פסול: **ואני אומר.** דכל שלא לשמו בפסח כשר ואפילו שחטו לשם עולה: **לזבח שלמים.** קרא יתירא הוא דהוה מצי למכתב לשלמים: **כל שהוא זבח.** כלומר לכל זבח שיזבחנו לשלמים יהיה: **ה"ג משתנה למחשבת פסול או לא.** אם שחטו לשם עולה מיבעיא ליה אם אותה המחשבה הפוסלת בעולה פוסלת גם בו או לא: **היאך עבידא.** היכי דמי: **מ"מ פסול הוא.** דאף אם שחט שלמים לזרוק דמו למחר פסול: **ה"ג שחטו ע"מ להקטיר מבשרו למחר אין תימר וכו'.** וה"פ אם משתנה הוא למחשבת פסול אם חישב על העולה להקטיר בשרו למחר פגול ואם אינו משתנה ה"ל כחישב על בשר שלמים להקטיר מבשרו למחר דפסול הוא ולא פיגול: **לשמו ושלא לשמו בשאר ימות השנה.** מיבעיא ליה פסח ששחטו בשאר ימות השנה לשמו ושלא לשמו כשר הוא או פסול: **מכיון שאין לו שם.** דלפסח לאו זמניה הוא ולשלמים לא אקדשיה: **נעשה כשוחטו.** בשתיקה דתרווייהו לא מהני ואם שחטו בסתם כשר: **א"ל וא"כ ואפילו שחטו.** בשאר ימות השנה לשמו לזרוק דמו שלא לשמו יהא כשר דליהוי משעה ראשונה כשוחט לשמו ושלא לשמו דכשר: **מאן אמר בשתיקה כשר וכו'.** מעיקרא דדינא קשיא מנ"ל למימר דשחט בשתיקה כשר או נאמר בעינן

משנת אליהו

מהדר לפרושי וטעם הג' על שחזרו לשקול טבעין שהוא לפי' הרמב"ן עשרה גרה וז"ש לפי שעברו על עשרת הדברות יתנו י' גרה ורשב"ל מייתי לה אגב דקאמר ר' פנחס בשם ר"ל לפי שמכרו כו' ונפל לכ"א טבעה יתן כ"א טבעה מפורש על זמן הג': **מותר עשירית האיפה שלו.** בשל כ"ג איירי. ובבבלי מנחות ק"ח א' מובא הסוגי' זו בהדי' של כ"ג ובחילוף אתמר שם והיינו מטעמא דיוליכם לים המלח כדאמר במנחות ושם דרי"א נדבה ור"א אמר ירקב. וקאמר שם מסתברא דירקב מדתניא לא ישים עלי' שמן וגו' חטאת היא היא קרוי' חטאת ואין אחרת קרוי' חטאת לימד על עשירית האיפה של כ"ג שאינה קרוי' חטאת כו' ומדאינה קרוי' חטאת מותרת ירקב ולכאורה עשירית האיפה של כהן הדיוט קרוי' חטאת כדאמר במס' מו"ק (ט"ו ב') יקריב חטאתו זו עשירית האיפה שלו ופירש"י ותוס' שם דמיירי בכהן הדיוט דבכ"ג א"א דשם נאמר כ"א לאב ולאם כו' ואילו כ"ג לא יטמא לאביו ולאמו ועי' תוס' שם ד"ה אחר וברש"י ד"ה זו אבל במנחות שם צ"ל דחזרו רש"י ותוס' דפי' דגם מ"ש יקריב חטאתו בכ"ג איירי ואע"ג דאיקרי חטאת לאו דין חטאת אית לה דאימעיטא מהאי קרא. וא"כ צ"ל דמפרשי קרא דיחזקאל הנ"ל רישא בכ"ג וסיפא בכהן הדיוט וכדאמרינן בקדושין ע"ח ב' ואע"ג דבמו"ק שם לא ניחא להם לאוקמי הכי צ"ל דסוגיא זו הכי משמע להו ובאמת בקדושין שם קאמר דאורחי' דקרא כן כמ"ש נר אלהים וגו' ושמואל שוכב בהיכל ה' וגו' ומ"מ י"ל דשל כ"ה ג"כ אימעיטא מדקאמר ואין אחרת אך בתוס' שם ד"ה ומדאינה משמע דלא אתא קרא למעוטי אלא מה דקרוי' חטאת דאין מותרה קרוי חטאת מדלא אימעיט מותר מנחה דאינה קרוי' חטאת ואפ"ה לא תירקב ע"ש: **אלא מן הכבשים לבד.** נראה טעם רבינו הגדול דמחק ג' הישנה מן האילים. הוא

ריבב"ן

מתני' מותר שקלים חולין. סתמא כב"ה א"נ שאמר שאביא מהן שקלי דלדברי הכל מותרן חולין: **מותר עשירית האיפה.** של מנחת חוטא ישראל דל הרי כשאר מותרי חטאת דאזלי לנדבה אבל מותר עשירית האיפה של כהן [גדול] שמביא כל יום ויום אע"פ שבנדבה מביאה גם היא נקראת חטאת כדאמר בפ' ואלו מגלחין [דף טו] יקריב חטאתו זה עשירית האיפה שלו פליגי בירושלמי ר' יוחנן אמר ילכו לים המלח ור' אלעזר אמר יפלו לנדבה. וקשה דבפרק בתרא דמנחות [דף קח.] פליגי ר' יוחנן אמר יפלו לנדבה ור' אלעזר אמר תרקב: **כל שהוא משום חטא ומשום אשמה.** המחוייב חטאת או אשם והפריש מעות לחטאתו וניתותרו מהן או הפריש אשמו ונאבד והביא אחר ונמצא האבוד ירעה ויפלו דמיו לנדבה לגבי אשם לא תוכל לפרש שהפריש מעות וניתותרו שדמיו ב' שקלים ואם יוזלו האילים אין לו תקנה דבעי ר' אלעזר בסוף כריתות הוזלו טלאים בעולם מהו מבחר נדריך בעינן והאיכא או דלמא שתי שקלים בעינן וליכא ופשטו דאמר ר' יוחנן משום ר"ש בן יוחאי מפני מה לא נתנה תורה קצבה במחוסרי כפרה שמא יוזלו טלאים ואין להם תקנה לאכול בקדשים אלמא מחוייבי אשם שאינן מחוסרי כפרה כגון אשם גזלות אשם מעילו' אשם תלוי אשם שפחה חרופה אינן מתכפרים בפחות מב' שקלים: מותר **עולה.** אם הפריש מעות לעולתו וניתותרו אם הן שיכול לקנות מהן תור או בן יונה לעולה יקנה ואם לאו יהו בידו עד שיביא עולה אחרת ויצרף המותר ויקנה בהמה שמינה וכן מותר מנחה למנחה מותר הפסח [לשלמים]. ירושלמי דכתיב אם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים דבר שהוא בא מן הצאן קרב שלמים התיבון הרי עולה באה מן הצאן דבר שאינו אלא מן הצאן יצאת עולה שבאה גם מן הבקר התיבון הרי אשם אמר ר' אבא בר כהנא דבר שבא מכל הצאן יצא אשם שאינו בא אלא מן האילים בכל אתר את אמר מן

תקלין חדתין

חצי סלע שהוא ב' דינרין: **מתני' מותר שקלים.** המכנס מעות ואמר הרי אלו לשקלי ומצא שהותירו המותר הוא חולין וסתמא כב"ה: **מותר עשירית האיפה.** מפרש בגמרא: **מותר עולה לעולה.** אם הפריש מעות לקנות עולה ונתותרו יביא באותן המעות עולה אחרת: **מותר הפסח לשלמים.** מפרש בגמרא: **מותר נזירים.** אם גבו מעות לקרבנות נזירים ונתותרו ישמרום עד שיקחו מהם קרבנות לנזירים אחרים ואם נזיר א' הפריש מעות לקרבנותיו ונתותרו המותר לנדבה לקיץ המזבח: **גמ' דאנא תמן.** בבבל: כשהייתי בבבל שמעתי ששאל ר"י לשמואל: **ומת.** מה יעשו בשקלו: **מותר עשירית האיפה שלו.** של כה"ג שניתותרו מה יעשה בו: **לים המלח.** לא נהנין ולא מועלין בו: **מותר עשירית האיפה.** וקס"ד דסתם מתני' מיירי גם בשל כהן גדול: **של ישראל.** שמקריב בדלי דלות מותרו לקיץ המזבח דבמקום חטאת היא אבל עשירית האיפה של כה"ג לא מיקרי חטאת לענין זה שיהא מותרו נדבה: **על דא.** על הא דמייתי בסמוך הקשה ליה אבוה דשמואל דאיהו אבא בר אבא כדאמרי' בברכו' (דף יח:): **דאינון אמרי'.** לא גרסי' ליה הכא ולקמן גרסינן ליה והכא ה"ג מנין שהפסח משתנה לשלמים פסח בשאר ימות השנה ששחטו שלא לשמו מנין שהוא משתנה לשלמים ת"ל ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים. לאו קרא יתירא קא דריש אלא משמעותיה דקרא משמע ליה הכי ואם דבר הבא מן הצאן דהיינו פסח היה קרבנו הרי הוא לזבח שלמים וע"כ שלא בזמנו קאמר דאי בזמנו ילפי' ליה מקרא דפסול א"נ מיתורא קא דריש ליה ועיין תוס' זבחים ח' ב': **הרי עולה.** דבא ג"כ מן הצאן וקתני במתני' מותר עולה לעולה: **הרי אשם.** דאינו בא נמי אלא מן הצאן וקתני מתני' דמותרן נדבה: ה"ג **אלא מן הכבשים בלבד.** דשני מינין יש בצאן כבשים ועזים כמ"ש ואם מן הצאן וגו' מן הכבשים או מן העזים: **בכל אתר.** בכל מקום אתה אומר מן למעט כהא דאמרי' בעלמא מן הבהמה להוציא את הרובע והכא אתה אומר מן לרבות דקאמר לרבות פסח שהוא בא מן כל הצאן: **ה"נ.** כי מוקמינן ליה בפסח מן להוציא הוא דלא מייתי בן ב' שנים ולא מייתי נקבה ומהו הצאן מכל מין צאן משמע בין כבשים ובין עזים: **וגבי אשם כו'.** עד בלבד ל"ג ליה הכא: **דבר שהוא לאכילה.** פסח: **לדבר שהוא לאכילה.** שלמים דפסח זה מתחילה הוקדש לשם קרבן הנאכל: **לדבר שאינו לאכילה.** עולה שהיא כולה כליל: **קדשים קלים.** פסח ושלמים: **קדשי קדשים.** עולה: **אא"כ שחטו לשם שלמים.** דעקרו בשחיטה לשם שלמים אבל אם שחטו לשם עולה פסול: **ואני אומר דכל שלא** לשמו אפי' שחטו לשם עולה. נמי מקרב שלמים: **לזבח שלמים.** קרא יתירא הוא דהו"ל לשלמים: **משתנה למחשבת פסול.** בעיא היא אם שחטו לשם עולה במחשבת פסול בעולה אם נשתנה לאותו פסול א"ד פסול דמחשבת קרבן אחר אינו פוסלו כשם שאינו משתנה להכשרו דעולה כך אינו משתנה לפסולה דעולה: ופריך **היך עבידא.** כמו היכי דמי: **מ"מ פסול הוא.** בין משתנה או לא כיון שחשב ע"מ לזרוק דמה למחר פסול גם בשלמים: ומשני **א"ת משתנה למחשבת פסול פסול.** כלומר כ"מ א"א משתנה למחשבת פסול אינו אלא פסול ולא פגול כדאמרינן במנחות (ט"ו ב') כהרצאת כשר כך הרצאת פסול וכדאמרי' בפסחים (עח א) אם יש פסול אחר בקרבן אינו נקבע בפגול להתחייב כרת על אכילתו וה"נ כשחשב לשום עולה נפסל מהכשרו שוב אינו קובע לפגול: **א"ת אין משתנה פגול.** כיון דלגבי מחשבה פסול אין משתנה א"כ הוי כמחשב בקרבן כשר חוץ לזמנו והוי פגול: **לשמו ושלא לשמו בשאר ימות השנה.** דגבי פסח קי"ל דבזמנו דהיינו בערב פסח אחר חצות היום לשמו דהיינו לשם פסח כשר ושלא לשמו פסול ובשאר ימות השנה וכגון שהפרישו קודם לכן ימים רבים לשמו פסול דלאו זימניה ושלא לשמו כשר כדילפי' לה בפסחים (עג) וקמבעיא ליה היכא ששחטו קודם פסח לשמו ושלא לשמו מהו מי אמרי' אתי שלא לשמו ומפיק ליה מידי לשמו וכשר או לא: **נעשה כשוחט בשתיקה ושלא לשמו.** כלומר כשם ששוחט בשתיקה ושלא לשמו דהיינו שלא אמר ברישא לשמו ושלא לשמו אלא שחט שלא לשמו לחוד קי"ל דכשר ואע"ג דפסח כל קודם פסח לשמו קאי אפ"ה אמרי' אתי שלא לשמו ומפיק לי' מידי מסתמא דלשמו ה"נ אע"ג דאמר ברישא לשמו לא שנא ואתי שלא לשמו ומפיק ליה וכשר והכי פשיט ליה רבא בבבלי פסחים (ס ב): ופריך [illegible]

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פרק ג משקלים הל"ג:
כד ב מיי' פרק ה מפסה"ק הל"ח:
כה ג מיי' שם הל"ט ופ"ט מנזירות הל"א:
כו ד מיי' פרק ג משקלים הל"ג:
כז ה מיי' פרק ה מפסה"ק הל"ח:
כח ו מיי' פרק ד מק"פ הל"ז:

מסורת הש"ס

א) מנחות קח א, ב) חולין, ג) לקמן פ"ז הל"א וה"ג וירוש' עירובין פ"ו הל"ח ונזיר פ"ד הל"ד, ד) עי' מנחו' קח א, ה) פסחים פ"ה הל"ב ובבלי זבחים ח ב, ו) זבחים שם, ז) פסחים ס ב, ח) נזיר פ"ד הל"ד,

נוסחת הבבלי

(א) לשם חטא ולשם אשמה כו': (ב) מן הכשבים כו': (ג) על דא עייל ר"ח כו': (ד) ר' ביבין בשם ר' חייא כו': (ה) כשר א"כ הוא כו':

הגהות הגר"א

[א] מה עבד לה נמחק: [ב] של כל ישראל נ"ל של ישראל: [ג] דאינון אמרין ל"ג ליה הכא ולקמן גרסי' ליה: [ד] נ"ל אלא מן כבשים בלבד. כתב הרב בעל ת"ח וז"ל נראה טעם דמחק רבינו הגדול גירסא הישנה מן האילי' הוא ע"פ מ"ש הרמב"ם פ"א מהל' מעה"ק הל"י האשם אינו בא אלא מזכרי כבשים בלבד יש אשם בא מגדולי מין זה ויש אשם בא מן הקטנים דהיינו אשם נזירות היה כבש בן שנה ואשם מעילו' ואשם תלוי וגזילות בהם כתיב איל והוא בן שתי שנים הלכך ליכא למגרס הכא ואשם אינו בא אלא מן האילים דהא אשם נזיר היה בא כבש בן שנה אלא גרסי' אינו בא אלא מן הכבשים דממעט עזים דכתיב ואם מן הצאן קרבנו מן הכבשים או מן העזים. ובק"ע נדחק בסוגיא זו לפרש מ"ש הרי עולה וכו' הרי אשם כו' בדרך דחוק בתנם: [ה] מן וגבי אשם עד בלבד ל"ג ליה הכא: [ו] ה"ג א"ת משתנה למחשבת פסול פסול. כלומר כ"מ א"א משתנה למחשבת פסול אינו אלא פסול ולא פגול כדאמרינן במנחות (טו ב) כהרצאת כשר כך הרצאת פסול וכדאמרינן בפסחים (עח א) אם יש פסול אחר בקרבן אינו נקבע בפגול להתחייב כרת על אכילתו וה"נ כשחשב לשום עולה נפסל מהכשרו שוב אינו קובע לפגול: [ז] ה"ג מכיון שאמר שלא לשמו נעשה כשוחט בשתיקה ושלא לשמו והוא כשר והשאר נמחק: [ח] ה"ג ושלא לשמו והוא כשר ומלת בשתיקה נמחק ועי' בס' ת"ח פי' על הסגי"ה הנ"ל: [ט] נ"ל מנ"ל בשתיקה כשר דילמא בשתיקה פסול:

גליון הש"ס

[א] עי' ק"ע ודבריו תמוהים דחושב על שלמים להקטיר בשר למחר כשר ועיין ברמב"ם פרק י"ד מפסה"מ הל"ח והעיקר כהגהת הגר"א: [ג] היינו קודם הפסח אבל לאחר הפסח לא בעי עקירה ועי' בתוס' פסחים דף ס ע"ב:

תורה אור השלם

1. וְאִם מִן הַצֹּאן קָרְבָּנוֹ לְזֶבַח שְׁלָמִים לַיְיָ זָכָר אוֹ נְקֵבָה תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ: ויקרא ג ו
2. וְאִם מִן הַצֹּאן קָרְבָּנוֹ מִן הַכְּשָׂבִים אוֹ מִן הָעִזִּים לְעֹלָה זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ: ויקרא א י

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אמר והוא שקרבה חטאתו בסוף אבל אי קרבו שלמים בסוף מותרן שלמים א"ר זעירא [א]אפילו קרבו שלמים לבסוף הלכה(א) [א]אחת היא בנזיר שתהיה מותרה נדבה מתניתא מסייעא לדין ומתניתא מסייעא לדין מתניתא מסייע לרבי זעירא (אפילו) אלו הן מעות סתומין כל שדמי חטאת [ב]מיתות מעורבות בהן ואפי' הפריש דמי חטאת(ב) מתוכה מעות סתומין הן מתניתא מסייעא לרב חסדא [ג]אלו(ג) [א] לחטאתי [ב]והשאר לשאר נזירותי ומת [ג]מועלין בכולן ואין מועלין במקצתן ולא אמר אם מת יפלו לנדבה רב חסדא אמר [ד]מותר לחמו של נזיר יורקב א"ר יוסי ויאות להקריבו בפני עצמו אין את יכול שאין לך לחם קרב לעצמו להקריבו עם נזירות אחרת אין את יכול שאין לך נזירות באה בלא לחם לפום כן צריך מימר מותר לחמו של נזיר יורקב סברין מימר הוא לחמו הוא מותר נסכיו (א)אמר רבי יוסי בר רבי בון מותר נסכיו קדשי קדשים אינון [ה]ויפלו לנדבה [ד]על דעתיה דרבי יוסי (ב)בר רבי בון שמואל אליבא דרב חסדא במותר (ג)נסכים ורבי חייא (חסדא) ורבי אלעזר שלשתן אמרו דבר אחד רבי חייא (חסדא) אהן דאמרן שמואל דאמר רבי יוסי עד דאנא תמן שמעית קל רבי יהודה שאיל לשמואל הפריש שקלו ומת א"ל יפלו לנדבה [ה]רבי אלעזר אומר מותר עשירית האיפה שלו רבי יוחנן אמר יוליכם לים המלח רבי אלעזר אומר יפלו לנדבה:

הלכה ה מתני' [ו]מותר שבוים לשבוים מותר שבוי לאותו שבוי מותר עניים לעניים מותר עני לאותו עני מותר (ד) המתים למתים מותר המת ליורשיו רמ"א מותר המת יהא מונח עד שיבא אליהו רבי נתן אומר מותר המת בונין לו נפש על קברו: **גמ'** [ז] גבו לו בחזקת שאין לו ונמצא שיש לו ר' ירמיה סבר מימר מותר המת ליורשיו אמר ליה רבי אידי דחוטרא הגע עצמך דלא כוונן אלא ליה אמר ליה אנא לא אמרית את מנן לך תני בשם רבי נתן מותר המת יבנה לו נפש על קברו ויעשה לו זילוף על גבי מטתו תני(ו) אין פודין שבוי בשבוי ואין גובין טלית בטלית [ז]ואין ממחין ביד פרנסים לכך תני(ז) רשב"ג אומר [ג] [ח]אין עושין נפשות לצדיקי' דבריהם הן הן זכרונן רבי(ז) יוחנן הוה מסמיך (ד)ואזל עאל ר' חייא בר אבא והיה רבי אליעזר חמי ליה ומטמר ליה מקמיה ואמר הלין תרתי מלייהו הדין בבלאה עביד ביה חדא דלא שאיל בשלומיה וחדא מיטמר א"ל רבי יעקב בר אידי כך נהיגין גבהון דזעירא לא שאיל בשלומיה דרבה דאינון נהגון ומקיימין [1]ראוני נערים ונחבאו וישישים קמו עמדו אמר (ח)להו מהו למיעבר (ה)קמי דאדורא צלמי א"ל מה את פליג ליה יקר עבור קמוהי וסמי עינוי א"ל יאות ר' אליעזר עביד דלא עבר קמך ועוד(ט) עביד הא בבלאה דלא אמר שמעתא משמיה נכנסו לפניו רבי אמי ור' אסי אמרו לו ר' [ו] כך היה מעשה בבית הכנסת של טרסיים בנגר שיש בראשו גלוסטרא שנחלקו רבי

ריבב"ן

למעט והכא את אמר מן לרבות אמר ר' מנא הכא נמי מן למעט מיעוט שאינו בא בן ב' שנים מיעוט שאינו בא נקבה וגבי אשם נמי מן למעט הוא שאינו בא אלא מן האילים בלבד. התיבון והא כתיב ואם מן הצאן קרבנו מן הכשבים או מן העזים לעולה מעתה מותר הפסח בא עולה אמר ר' אבין משוין דבר שהוא לאכילה לדבר שהוא לאכילה ואין משוין דבר שהוא לאכילה לדבר שאינו לאכילה אמר ר' יוסי משוין קדשים קלים לשם קדשים קלים ואין משוין קדשים קלים לשם קדשי קדשים ובפ"ק דזבחים (דף ט.) אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה מנין למותר הפסח שקרב שלמים שנאמר וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר וכי פסח בא מן הבקר אלא מותרו בא לדבר הבא מן הבקר והיינו שלמים: **מותר נזירים.** הפריש מעות לצורך נזירין ולא פי' למי [מותר לנזירים]: **מותר שבוים.** ולא פירש למי שיהא המותר לשבוין: **[מותר שבוי].** לאותו שבוי דלצרכו נדר אפי' אם ישארו: **מותר המת.** לתכריכין ולהוצאת קבורתו ליורשיו בפרק נגמר הדין (ד' מח) אביי ורבא פירשו טעמייהו דהני תנאי אביי מתרץ לטעמיה דכ"ע הזמנה לאו מלתא היא ת"ק סבר כי מיבזו ליה יורשין אחיל זילותיה גבי יורשין ור"מ מספקא ליה אי מחיל אי לא הלכך יהא מונח עד שיבא אליהו ור' נתן פשיטא ליה דלא מחיל הלכך יעשה נפש על קברו נפש פי' מצבה על קברו לזכר פלוני. ירושלמי גבו בחזקת שאין לו ונמצא שיש לו סבר ר' ירמיה למימר מותר המת ליורשיו א"ל ר' אמי דחוטרי הגע עצמך דלא כוונן אלא ליה ואינו חייב ליתן ופטור מנדרו מיכן הוכיח אם נדר צדקה לאחד ונמצא שהוא רמאי ויש לו אינו חייב ליתן לו:

תקלין חדתין

וגם התם לא השתיקה מכשרת אלא אמירה דשל"ש אבל כל כמה דלא עקר ליה בשחיטה ודאי לשמו קאי כדאמר בפסחים: **והוא שקרב חטאתו לבסוף.** שהנזיר מביא ג' בהמות חטאת ועולה ושלמים וכשהקריב חטאתו לבסוף וכו' והוה מותר חטאת הוא דקאמר דמותרו נדבה ואמתני' קאי: **אפילו קרב שלמים לבסוף.** כיון שכולן קרבנות נזיר הן והלכה למשה מסיני שקרבנות נזיר מותרן נדבה וכן הוא בנזיר כ"ט ב': **ואפילו נפלה דמי חטאת מתוכו.** כגון שנפרד כשיעור דמי חטאת: **מעות סתומין הן.** ויפלו לנדבה אלמא אע"ג שכבר הופרש מהן דמי חטאת כיון שהיה דמי חטאת מעורבין בהן כך נתקבלה ההלכה שיהא מותר נזיר נדבה בכל ענין שיהא מותר ה"נ אפילו קרב שלמים לבסוף שדמי חטאת כבר הופרש מהן מ"מ הוה מותר נדבה כיון שדמי חטאת היו מעורבין בהן שכך היתה ההלכה: **והשאר יביא חלי' לעולה כו'.** אלמא אם הופרש מהן דמי חטאת ונשארו דמי שלמים לבסוף מותרן קרב שלמים והיינו כר"ח: **שאין לך לחם.** שלא מצינו שיהא לחם קרב בפני עצמו: **שאין לך נזירות בלא לחם.** דמתחילה כשקיבל נזירות על עצמו נתחייב להביא לחם משל עצמו: **סברין מימר.** סברוה בני הישיבה לומר: **הוא מותר נסכים.** דשניהן ירקבו: **קדשי קדשים אינון.** ומותרן נדבה: **ע"ד דרבי יוסי בר ביבין.** דאמר בשם ר"ח דמותר נסכים יפלו לנדבה הואיל דקדשי קדשים הן: **אמר ליה יפלו לנדבה.** דשקלים לקדשי קדשים באין: **עשירית האיפה.** קדשי קדשים היא דכתיב בה חטאת: **מתני' גבו לו בחזקת שאין לו.** שסברו שאין לו כלל ונמצא שיש לו: **ר' ירמיה סבר.** למפשט הך בעיין ממתני' דקתני מותר המת ליורשיו דהך נמי למותר המת דמיא: **דחטרי.** שם מקום: **הגע עצמך.** כלומר תעיין בזה ותמצא דלא דמיין אהדדי: **דלא כוונן אלא ליה.** שהנותנים לא כוונו אלא ליה ולא ליורשיו והכא כיון שיש לו ולא יוקח מהם כלום לצרכו והיורשים יטלו הכל אדעתא דהכי ודאי לא התנדבו וכי קתני במתני' מותר המת ליורשיו היינו שנותר ממעות נדבתם אחר שנעשה צורכי המת דאמדי' דעתייהו דהמתנדבים לאדעתא דהכי התנדבו בתחילה באם שיותר שיהא ליורשיו דא"ה לנמנם: **אנא לא אמר את מנ"ל.** כדאמרינן בעלמא רבי לא שנה חייא מניין לו: **יבנה לו נפש על קברו.** כלומר בנין או ציון שיהא זכר לנפשו שע"כ יוזכר נפשו והוא כבוד למת: **וזילוף ביין ע"ג מטתו.** לריח טוב: **ר"י הוה מסמך.** היה תומך ונשא עליו מפני שר"י היה בעל בשר כדאמרי' בברכות (י"ג ב') או מפני שהיה גבות עיניו ארוכות כדאמרי' בב"ק (קי"ז א') ולא היה יכול לראות הדרך ילך בה: **א"ל מהו למעבר.** ר' יעקב חזא בי' בר"י דעדיין לא קבל פיוס' דידי' ועוד נקיט ליה בלביה על ר' אליעזר השיאו לדבר אחר וגם מתוך תשובת בעיא זו ילמוד ר"י ממנו כי שפיר עביד שהטמין את עצמו כמו שסיים יאות ר"א עביד כו' ועיין במפרשים: **קמי דארורי.** לפני צלם ויש ספרים גורסין להדיא קמי דאלילים: **מה את פליג יקר.** כלומר מה כבוד תחלוק לה בעברך לפני כלומר בלא עשיית שום כבוד אין בהעברה לחוד שום כבוד וי"מ מה את פליג יקר למה אתה חולק כבוד לאלילים במה שאין אתה רוצה לעבור לפני' כאילו אתה ירא ממנה אדרבה עבור לפני' ובזה תראה כי אינך ירא מפני' וכיון שהשיב ליה ר"י דבמה שאינו עובר נראה כמתיירא ממנו לזה א"ל יאות עביד ר"א כו': **וסמי עינוי.** התלוצץ ממנה כמ"ש עינים להם ולא יראו: **נכנסו לפניו ר"א ור"א.** לפייסו ולדבר על לבו שלא יכעוס על ר"א כדי שלא ילא מה שילא מהך עובדא בבהכ"נ של טרסיים: **נגר שיש בראשו גלוסטרא.** שראשו אחד עב וראוי לשחוק בו

קרבן העדה

עקירה משום פסח לכך בשתיקה פסול: **והוא שקרבה וכו'.** אמתניתין קאי הא דתנן מותר נזיר לנדבה דוקא שקרב החטאת לבסוף שהנזיר מביא ג' בהמות חטאת ועולה ושלמים וכשקרב החטאת לבסוף ה"ל מותר חטאת שהוא לנדבה: **ה"ג אלו הן מעות סתומים כל שדמי חטאת.** שמתו בעליהן היו מעורבות בהן ואפילו הפרישו הבעלים בחייהן דמי חטאת מתוכן אפ"ה ה"ל כמעות סתומין וכאילו עדיין הן מעורבין בתוכו וילכו ליס המלח לא נהנין ולא מועלין והיינו כרבי זעירא: **ה"ג אלו לחטאת והשאר לשאר נזירות ומת דמי חטאת ילכו ליס המלח לא נהנין ולא מועלים והשאר רולה להביא בהן עולה יביא שלמים יביא ומועלין בכולן ואין מועלין במקצתן כ"ה בתוספתא פ"ק דמעילה.** וה"פ דאין מועלין במקצתן דלמא דמי שלמים ניניהו ואין מועלין בשלמים: **ולא אמר אם מת יפלו לנדבה.** כמותר חטאת והיינו כרב חסדא: **שאין לך לחם וכו'.** שלא מצינו שיהא לחם קרב בפני עצמו: **שאין לך נזירות באה בלא לחם.** דמתחלה כשקיבל נזירות על עצמו נתחייב להביא לחם משל עצמו: **לפום כן.** כמו לפיכך: **סברין מימר.** סברוה בני הישיבה לומר היינו מותר לחמו היינו מותר נסכיו דשניהן ירקבו: **קדשי קדשים אינון.** וקדשי קדשים מותרן נדבה: **אהן דאמרן.** הא דאמרן דסובר ר"ח דמותר לחם דוקא הוא דירקב אבל מותר נסכים לא דקדשי קדשים הן: **א"ל יפלו לנדבה.** דשקלים לקדשי קדשים באין: **ר"א אומר יפלו לנדבה.** ועשירית האיפה קדשי קדשים היא דכתיב בה חטאת:

הלכה ה מתני' מותר שבוים. אם גבו צדקה לצורך פדיון שבוים וניתותר ישמרום עד שיפדו בהם שבוים אחרים אבל אם פירשו לשבוי זה זכה אותו השבוי במותר: **מותר עני.** אם גבו מעות לקנות לו מלבוש ונתותר נותנין המותר לאותו עני: **מותר המתים.** אם גבו מעות לצורך קבורת מת סתם המותר לקבורת מתים אחרים אבל למת זה המותר ליורשיו דאחולי אחיל המת זילותיה לגבי יורשיו: **יהא מונח עד שיבוא אליהו.** מספקא ליה אי מחיל המת זילותיה לגבי יורשיו או לא הלכך יהא מונח: **בונין לו נפש על קברו.** פשיטא ליה לר' נתן דלא מחיל הלכך בונים לו מצבה על קברו מאותו מותר שכבר זכה בו המת: **גמ' גבו לו.** לצרכי המת שסברו שאין לו לצרכי קבורה ונמצא שיש לו: **מותר המת ליורשיו.** ואף זה למותר המת דמיא והרי הוא ליורשיו: **הגע עצמך.** אמור לנפשך דלא דמיין שהנותנין לא כיונו אלא לזכות להמת וכיון שיש לו לא זכה בו המת מעולם ואיך יזכו יורשיו בו הלכך מחזירין אותו להנותנים אם אפשר או מניחין לצורך מתים אחרים: **א"ל.** ר' ירמיה בכעס על שהשיב על דבריו הלא אין אתה יודע אלא מה שאמרתי לך ודבר זה לא אמרתי לך ומנא לך להשיב: **אין פודין שבוי בשבוי.** אם גבו מעות לצורך שבוי זה אסור לשנותו לצורך שבוי אחר ואפילו השני עדיף מהראשון: **ואין גובין טלית בטלית.** אם גבו מעות לקנות בהן טלית זה אסור לשנותו לקנות בהן טלית אחר: **ואין ממחין ביד פרנסין.** והן הגבאין לעשות כך לשנות הלדקות למה שלריכין אותן ביותר דמעיקרא אדעתא דהכי ניתנו לפי שאם יצטרכו שישנו אותן הגבאין: **דבריהן.** שאומרין דבר הלכה משמן זהו זכרונן: **ר"י הוה מסמיך.** לפי שבעל בשר היה הולרך להשען על אדם אחר בהליכתו: **ה"ג הוה מסמיך ואזיל על ר"ח בר אבא.** והוה ר"א רואה ר' יוחנן עובר וטומן עלמו בפניו שלא יראהו: **תרתין מילין וכו'.** שני דברים רעים עשה ר"א זה שעלה מבבל במאי דטמין עלמו חדא שנראה שאין זה כבודו שישאל בשלומי ועוד גדולה מזו נראה שאינני כדאי לדבר עמו לכך הוא מטמר עלמו: **כך.** המנהג בבבל שהקטן אינו שואל בשלום הגדול מפני כבודו של הגדול שהן מקיימין הך קרא ראוני נערים ונחבאו וגו': **א"ל ר' יעקב מהו למיעבר קמי.** צלם ששמו אדורא: **א"ל.** ר"י מה אתה חולק ליה כבוד שאין אתה רוצה לעבור לפניו בלא תשורה אלא עבור לפניו וסמי עיניו: **א"ל.** רבי יעקב א"כ שפיר עביד ר"א דלא עבר לפניך כיון דנהיגין דאין הקטן שואל בשלום הגדול דין הוא שיטמר מפניו: **ועוד עבד וכו'.** א"ל רבי יוחנן לר' יעקב ועוד אחת עשה לי ר"א הבבלי הזה שאמר דבר הלכה ששמע ממני ולא אמרה משמי: **בנגר שיש בראשו גלוסטרא.** שראשו עב וראוי לשחיקת התומים ולשאר תשמיש ונחלקו בו אם מותר להשתמש בו בשבת לנעול בו הדלת ר"א אוסר ורבי יוסי מתיר

משנת אליהו

ע"פ מ"ש הרמב"ם פ"א מהל' מעה"ק הלכה עשירית האשם אין בא אלא מזכרי כבשים בלבד יש אשם בא מגדולי מין זה ויש אשם בא מן הקטנים דהיינו אשם נזירות היה כבש בן שנה ואשם מעילות ואשם תלוי וגזילות בהם כתיב איל והוא בן שתי שנים הילכך ליכא למיגרס הכא ואשם אינו בא אלא מן האילים דהא אשם נזיר היה בא כבש בן שנה אלא גרסינן אינו בא אלא מן הכבשים דממעט עזים דכתיב ואם מן הצאן קרבנו מן הכבשים או מן העזים. וצק"ע נדחק בסוגיא זו לפרש מ"ש הרי עולה כו' הרי אשם כו' בדרך דחוק בתכם: **ה"ג אלו הן מעות סתומין כל שדמי חטאות מעורבין בהן אפי' נפלה כו'.** עיין בנזיר כ"ו א' ועיין תוס' ד"ה אמר רבא וא"ת כו' והך ברייתא היא דלא כרבא בבבלי שם ובברייתא זו ליתא שם לא בתוספתא דנזיר ודמעילה שלפנינו: **ה"ג אלו לחטאות כו'.** עי' תוס' שם ד"ה תניא כו': הלכה ה **גבו לו בחזקה שא"ל ונמצא שיש לו ר' ירמיה כו' דלא כוונן אלא לי'.** עיין בפירושי ועוד יש לפרש דלריך שיזכה הוא ואשר נותר אח"כ ממנו הוא משא"כ הכא דלא זכה כלל. וי"מ בין ב' הפי' שגבו לצורך עני או שבוי א' בעוד היה בחיים איזה משך אך שעדיין לא פדו ולא נתנו לו ואח"כ מת. דלה"ט דתליא בזכיה כבר זכה ומגיע ליורשים ולה"ט דלא כוונן אלא ליה והוא אינו בעולם ולא נעשית המלוה לא יותן ליורשים וזהו סברת תשובת הרא"ש כלל ל"ב סי' ו' דדעת השואל יש לכוין כפי' הב' ודעת הרא"ש כפי' הא' וב' הדעות בטוש"ע יו"ד סי' רנ"ב ס"ז ורבינו הגאון ל"ע בביאורו שם ס"ק י"ד ט"ו ויין ב' הדעות וכתב תחילה לדעה דהם של יורשיו מטעם דמותר המת כו' והיינו ע"כ מטעמא דזכיה. וסברא הב' כתב ס' הרא"ש בקלרה דדוקא היכא שנעשית המלוה שנגבית הממון בשבילה והותר משא"כ כה"ג אמדינן דעתייהו דלהכי לא התנדבו וע"ז מביא כל הירושלמי ולא ניחא ליה לפרש ב' הדעות. דס' ראשונה ס"ל לפסוק כרבי ירמיה משום דמסיק א"ל אנא לא אמרית את מנן לך ודחה למ"ש הגע כו' וא"כ הלכה כר"י. משום דמשמע ליה הסוגיא דקאמר סבר ר' ירמיה כו' ואע"ג דדחי' וא"ל אנא כו' לא קפיד רק על שהשיב על דבריו כן והרא"ש שם לא הביא סוגיא זו על זה רק מ"ש ואין ממחין ביד הפרנסים בכך ורבינו הגדול הוא דאסבר לה בסוגיא זו ולכן לא הביא רבינו האי א"ל אנא כו' כנ"ל: **דזעירא לא שאיל כו' וכך נהגין כו' דאינון נהגין ומקיימין כו'.** והוא מגדר החסידות לקיים ומורה דבך כו' נהגו כן אבל ע"פ דין שרי ומ"ש בברכות כ"ז ב' והנותן שלום לרבו כו' היינו שאינו אומר שלום עליך רבי ומורי כדפירש"י שם דהא ברפ"ד דנזיר ובב"ק ע"ג ב' אמרינן כדי שאילת תלמיד לרב. וכ"ה ברמב"ם פ"ה מהת"ת הלכה ה' ובטוש"ע

מסורת הש"ס

א) נזיר כה א, ב) מיתות, ג) עיין נזיר כו ב, ד) [תוספתא פ"א] סנהדרין מח א, ה) (סנהדרין מח א) תוספתא פ"א, ו) ב"ר פרשה פב, ז) ברכות פ"ב הלכה א מו"ק פ"ג הל"ז, ח) ליה, ט) יבמות נו ב,

עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פרק ט מנזירות הל"א:

ל ב מיי' שם הל"ו:

לא ג מיי' פרק ד ממעילה הל"ג:

לב ד מיי' פרק ה מפהמ"ק הל"ח:

לג ה מיי' שם:

לד ו מיי' פרק ט ממ"ע הלכה יח והל"ז טוש"ע יו"ד סימן רנג סעיף ו וסימן שנו סעיף א:

לה ז מיי' שם טור שו"ע שם:

לו ח מיי' פרק ד מאבל הלכה ד:

נוסחת הבבלי

(א) אר"י בר ביבין כו': (ב) בר ביבין אליבא דר"ח כו': (ג) נסכים שמואל ורב חסדא ור"א שלשתן כו' רב חסדא הדא דהכא שמואל דאמר רב אסי כו' ר"א דתניא מותר כו': (ד) ואזיל על ר"ח כו' ר' אלעזר כו' שאיל בשלומי כו': (ה) קמי דארורא א"ל כו':

הגהות הגר"א

[א] ה"ג הלכה היא בנזיר וכו' ומלת אחת מיותר: [ב] מלת מיתות מיותר וצ"ל כל שדמי חטאו' מעורבין בהן וכו': [ג] ה"ג אלו לחטאות והשאר לשאר נזירו' ומת דמי חטאת ילכו ליס המלח והשאר יביאו חציו עולה וחציו שלמים ומועלין בכולן ואין מועלין במקצתן וכ"נ גי' הרא"פ: [ד] ה"ג ע"ד דר' יוסי בר בון ושמואל ר"ח ור"א שלשתן אמרו דבר א' והשאר שבינתים נמחק: [ה] צ"ל ר"א דאיתמר: [ו] צ"ל לא כך היה המעשה:

ציון ירושלים

ואין ממחין ביד הפרנסים. עי' נמ"י פ"ק דב"ב ובשו"ת אא"ז ש"א סימן סו: נהגין גבן דזעירא לא שאל בשלמא דרבה. עיין שו"ת פמ"א ח"א בהקדמתו ובחיבורי יד שאול סימן רמב בארתי הדברים באורך:

גליון הש"ס

[א] עי' ק"ע ולא דק בלשני' וצ"ל יביא בחציו עולה וחציו שלמים וכן הוא בש"ס וברמב"ם ועי' בתוס' נזיר דף כה ע"א ד"ה יפלו ודף כו ע"ב ד"ה תניא: [ב] עי' בב"י יו"ד סימן רנג בשם שו"ת הרא"ש וש"ע. ועיין בבאורי הגר"א ביו"ד שם: [ג] עי' תוס' עירובין דף נג ע"א ד"ה וגשרים ועי' שו"ת הריב"ש סימן תכח:

תורה אור השלם

1. רָאוּנִי נְעָרִים וְנֶחְבָּאוּ וִישִׁישִׁים קָמוּ עָמָדוּ: איוב כט ח

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות